

Informativní materiál k ochraně před domácím násilím

Domácím násilím se zpravidla označuje týrání a násilné jednání, odehrávající se mezi osobami blízkými žijícími spolu ve společném bytě nebo domě, kdy jedna násilná osoba získává a udržuje nad druhou moc a kontrolu. Vyznačuje se blízkým vztahem mezi agresorem a obětí, společnou propojeností (společné děti, společný majetek, společný okruh známých), dlouhodobým trváním, opakujícími se útoky, stupňující se agresivitou, skrytostí a také sociální a ekonomickou závislostí.

Mezi nejznámější a nejčastější druhy domácího násilí patří: fyzické, psychické a sexuální násilí. Jedná se o fyzické i slovní útoky, tělesné týrání, omezování osobní svobody, vydírání, sexuální zneužívání, výhrůžky apod. Toto chování vyvolává trvalý strach oběti ze svého trýznitele, což umožňuje násilníkovi udržovat nad obětí neomezené mocenské postavení a donutit ji, aby se podřídila jeho vůli. Kontrolu veškerého života oběti uplatňuje násilník jako svůj samozřejmý nárok.

Děti jsou spolu s ženami nejčastější skupinou, která se stává oběťmi násilí v rámci rodiny. V souvislosti s týranými dětmi se hovoří o syndromu CAN neboli syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Přítomnost dětí v případech domácího násilí je vysoce ohrožující a narušuje jejich zdravý vývoj

Klíčové znaky domácího násilí:

1. Opakování a dlouhodobost
2. Eskalace – od urážek se stupňuje k psychickému snižování lidské důstojnosti až k fyzickým útokům a závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život.
3. Jasně a nezpochybnitelně rozdělení rolí osoby ohrožené a osoby násilné – domácím násilím nejsou vzájemná napadání, hádky, rvačky, spory, kde se role osoby násilné a osoby ohrožené střídají.
4. Neveřejnost – probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly.

Aby skutek byl kvalifikovaný jako domácí násilí, musí být naplněny všechny čtyři znaky!

Projevy domácího násilí:

- psychické násilí
- zastrašování – zlé pohledy, výhrůžná gesta, předvádění zbraní, ničení věcí, ubližování jiným v přítomnosti ohrožené osoby
- zvýšená kontrola všeho, co ohrožená osoba dělá – kam jde, s kým mluví, co říká, kdy se vrátí, omezování samostatnosti a rozhodování o sobě
- kritizování a ponižování – nadávky, zesměšňování, snižování schopností, zpochybňování duševního zdraví, zlehčování obav, přehlížení přání a potřeb
- vyhrožování a vydírání – nucení k poslušnosti, vyhrožování bitím, přerušením kontaktů, sebevraždou, vydírání přes děti, vnoučata, vyvolávání pocitů viny
- fyzické násilí – facky, rány pěstí, kopání, tlučení hlavou (např. o stěnu, topení), rdoušení, tahání za vlasy, bití nějakým předmětem apod.
- sociální násilí – izolace od příbuzných a přátel – zákaz přijímat návštěvy, svým chováním odrazovat návštěvníka od dalších návštěv, zákaz telefonovat, dívat se na TV, doprovázení např. k lékaři, na úřady
- ekonomické zneužívání – zamezení přístupu k financím (i vlastním), vydírání, vynucování přepsání bytu, nemovitosti
- sexuální násilí
- kombinace

Postup č. 2

Zákony, které upravují ochranu před domácím násilím:

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

Ochrana před domácím násilím je možná podle výše uvedených právních předpisů následovně:

- vykazáním podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů
- rozhodnutím soudu v občanskoprávním řízení podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních například o opuštění společného obydlí, zákazu nevstupovat do bezprostředního okolí společného obydlí, zdržení se setkávání s navrhovatelem, zdržení se nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem apod.
- rozhodnutím soudu v trestním řízení podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů o spáchání trestného činu týrání svěřené osoby nebo týrání osoby žijící ve společném obydlí

Jak může ÚMČ Praha 5 jako orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) pomoci?

- Klient se na OSPOD dostaví buď sám, nebo OSPOD obdrží protokol z Policie ČR, která v rodině zasahovala. V tomto případě si klienta OSPOD předvolá. Někdy volá intervenční centrum, které na OSPOD oběť domácího násilí posílá, popřípadě se o oběti OSPOD dozví jinak.
- OSPOD provede prvotní pohovor, zjistí všechny relevantní skutečnosti a sepíše protokol.
- Pokud OSPOD neobdržel hlášení od Policie ČR, pošle klienta na Policii ČR, aby klient sám domácí násilí ohlásil.
- Jestliže klient nenavštívil lékaře a byl fyzicky napaden, pošle ho OSPOD na ošetření a sepsání zprávy k lékaři.
- V případě, že oběť domácího násilí musí akutně opustit své bydliště, pomůže jí OSPOD s hledáním azylového bydlení.
- Pokud se klient ocitne bez finančních prostředků, doporučí mu OSPOD návštěvu příslušné krajské pobočky Úřadu práce, aby si požádal o uplatnění žádosti o dávku pomoci v hmotné nouzi.
- Informuje ho, jak podat k soudu návrh na úpravu poměrů k nezletilým dětem, popřípadě o rozvod manželství, který soud je příslušný, předá vzor podání tohoto návrhu. Doporučí návštěvu intervenčního centra, kde mohou pomoci sepsat návrhy k soudu ve věci domácího násilí.
- Předá kontakty na organizace, které se zabývají problematikou domácího násilí – ROSA, ACORUS, Bílý kruh bezpečí, Krizové centrum RIAPS, Persefona, Women for women.
- Předvolá agresora, zjistí situaci v rodině z jeho pohledu, sepíše s ním protokol, v případě domácího násilí doporučí mu návštěvu odborného pracoviště, kde pracují i s agresory, předá kontakt.
- Provede šetření v místě bydliště.
- Navštíví děti, provede s nimi pohovor zaměřený na situaci v rodině, zjistí míru ohrožení dětí.
- Vyžádá si zprávu ze školy, z mateřské školky, od lékaře.
- Pokud se potvrdí, že v rodině je domácí násilí, s rodinou dále pracuje.

Postup č. 2

Sociálně-právní ochrana dětí:

Pokud jsou děti svědky nebo oběťmi domácího násilí, poskytnete pomoc ÚMČ Praha 5 jako orgán sociálně-právní ochrany dětí pomoc, a to podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Poskytnete nejen poradenství, ale také zajistíte ve spolupráci s poskytovateli sociálních služeb potřebnou odbornou pomoc, včetně ubytování rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu spolu s dítětem.

Jestliže je třeba umístit jen dítě mimo ohrožující prostředí, zajistí Úřad městské části Praha 5 ubytování dítěte v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, a to na základě žádosti zákonného zástupce nebo na základě rozhodnutí soudu o předběžném opatření. K tomu přistoupí v případě, že se nepodaří dítě umístit do péče širší rodiny nebo do péče jiné fyzické osoby.

Sociální služby:

Podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů může být obětí domácího násilí poskytnuta **telefonická krizová pomoc**, což je terénní služba poskytovaná na přechodnou dobu osobám, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života nebo v jiné obtížné životní situaci, kterou přechodně nemohou řešit vlastními silami. Tato služba zahrnuje:

- a) telefonickou krizovou pomoc,
- b) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Může být poskytnuta také **krizová pomoc**, což je terénní, ambulantní nebo pobytová služba na přechodnou dobu poskytovaná osobám, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života, kdy přechodně nemohou řešit svoji nepříznivou sociální situaci vlastními silami. V rámci krizové pomoci může být poskytnuto:

- a) poskytnutí ubytování,
- b) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy,
- c) sociálně terapeutické činnosti,
- d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Na základě vykazání ze společného obydlí podle zákona o Policii ČR, nebo podle občanského zákoníku, poskytuje osobám, které jsou ohroženy násilným chováním vykázané osoby, pomoc intervenčního **centrum, a to nejpozději do 48 hodin** od doručení kopie úředního záznamu o vykazání. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta rovněž na základě žádosti osoby ohrožené násilným chováním jiné osoby obývající s ní společné obydlí nebo i bez takového podnětu, a to bezodkladně poté, co se intervenční centrum o ohrožení osoby násilným chováním dozví. Sociální služby v intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové. Pomoc intervenčního centra spočívá v poskytnutí:

- a) sociálně terapeutické péče,
- b) pomoci při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí,
- c) poskytnutí ubytování,

Postup č. 2

d) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy.

Součástí služby je zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie České republiky a obecní policie, jakož i ostatními orgány veřejné správy.

Vedle těchto sociálních služeb poskytují pomoc také specializovaná občanská sdružení a nadace zmíněná na str. 2.